

Henryk Cudak

Małżeństwo i rodzina w poglądach badanej młodzieży

Pedagogika Rodziny 4/4, 117-126

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Henryk Cudak

Spoleczna Akademia Nauk

Małżeństwo i rodzina w poglądach badanej młodzieży

Marriage and family in the views of the young people

Abstract: Macro-social factors causing crises in marriage and family relationships. In the picture of social reality we see the establishment and functioning of partnerships – alternatives to marriage and family. Studied young people high up in the system put the legally sanctioned marriage and family life in the community. Although recognized family values, respondents accept alternative partnerships.

Key-words: family, marriage, partnerships, cohabitation, values.

Wprowadzenie

Małżeństwo i rodzina XXI wieku dokonuje znacznych przemian zarówno w funkcjonowaniu, swej strukturze, jak i w sferach aksjologicznych. Zmiany modelu rodziny uwarunkowane są gwałtownymi przeobrażeniami społecznymi, ekonomicznymi, gospodarczymi i kulturowymi, jakie mają miejsce w globalnym społeczeństwie na przełomie XX i XXI wieku i współcześnie. Ponadto młode pokolenie podatne jest na zmiany i wpływy kultury państw Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych, przejmują elementy ich systemu zachowań oraz wartości życiowe.

Współczesne czasy nie są korzystne dla funkcjonowania małżeństwa i rodziny. Tradycyjny, dotąd uznawany model funkcjonowania systemu małżeńsko-rodzinnego zaburzony jest poprzez procesy i zjawiska społeczno-ekonomiczne takie, jak:

- atomizacja życia ludzkiego w różnych grupach społecznych,
- narastająca konfliktowość i agresja między warstwami społecznymi, organizacjami politycznymi i gospodarczymi,
- coraz mniejsza kontrola społeczna w środowisku lokalnym,
- lekceważenie autorytetu władzy i innych znaczących osób w środowisku społecznym i globalnym społeczeństwie,

- osłabienie więzi emocjonalnych w grupach ludzkich, zwłaszcza w środowisku miejskim i wiejskim,
- emigracja zarobkowa coraz większej części społeczeństwa,
- dynamiczny rozwój Internetu i mass mediów,
- coraz większe upowszechnianie kultury i wartości z państw wysoko cywilizowanych.

Wymienione komponenty przemian w globalnym społeczeństwie mają niewątpliwie wpływ na zmianę pełnionych funkcji i ról społecznych małżeństwa i rodziny. Narastające zjawiska w ponowoczesnym świecie zdaniem Z. Tyszki [2000] powodują następujące procesy związane z życiem rodzinnym:

1. Wzrost samorealizacji kobiet w celu spełnienia własnych ambicji i zainteresowań.
2. Partnerstwo członków w małżeństwie i rodzinie.
3. Dyferencjacja norm i wartości przyjmowanych przez członków rodziny.
4. Wypieranie przez współczesną rodzinę wartości tradycyjnych.
5. Atomizacja członków wspólnoty rodzinnej.
6. Zmniejszenie spójności i dezintegracja życia rodzinnego
7. Wzrost liczby konfliktów i rozwodów małżeńskich.
8. Wzrost osób pozostających w konkubinatach lub stanie wolnym.

Współczesne małżeństwo i rodzina okresu postindustrialnego

Rodzina w okresie ponowoczesnym ulega pewnym przemianom w swej strukturze i funkcjach, choć nie tak dynamicznie, jakie występują procesy w globalnym społeczeństwie końca XX i początku XXI wieku. Cechy współczesnych zjawisk społecznych i aksjologicznych powodują nowe uwarunkowania i trendy funkcjonowania małżeństw, rodziny a także powstawanie alternatywnych postaci związków małżeńskich i rodzinnych.

Proces uniezależniania się ekonomicznego i społecznego kobiet, w tym i matek z jednej strony przyczynia się do powiększenia dóbr materialnych i środków finansowych rodziny, a z drugiej natomiast strony powoduje osłabienie więzi emocjonalnej i relacji społecznych między członkami rodziny. Stąd też obserwujemy wzrost konfliktowości w środowisku rodzinnym, zmniejszenia wewnątrzrodzinnego dialogu i interakcji między członkami rodziny. Proces ten powoduje postępującą dezintegrację i dysfunkcje współczesnej rodziny i staje się jednym z przyczyn nietrwałości związków małżeńskich [Cudak 2010].

Rodziny okresu postindustrialnego charakteryzuje narastająca atomizacja społeczna. Każdy członek rodziny (ojciec, matka i dzieci) mają własne zainteresowania, ambicje, dążenia w realizacji osiągnięcia kariery zawodowej, edukacyjnej czy społecznej. Zjawisko to powoduje zaburzenie funkcji emocjonalnej i społecznej w rodzinie i przyczynia się do tworzenia unikających postaw rodzicielskich oraz poczucia osamotnienia dzieci i nie tylko, we własnej rodzinie.

Współczesna rodzina eliminuje dominację i autorytet ojca jako głowy wspólnoty rodzinnej. Podejmowanie decyzji w różnych sprawach rodzinnych, wychowawczych, aksjologicznych, socjalizacyjnych, ekonomicznych jest udziałem zarówno ojca jak i matki. Dzieci w środowisku rodzinnym przyjmują też określone i bardziej znaczące role społeczne, które uprawniają do wyrażania własnego poglądu, zachowań, ocen

pewnych zjawisk społecznych i rodzinnych, a także eksponują własną wolność, tożsamość, realizację własnych celów, edukacyjnych i życiowych [Kawula 2005].

W rodzinie postindustrialnej coraz bardziej uwidacznia się zmiana jej struktury. Modelem współczesnej rodziny jest mała struktura wyrażająca się postacią 2 + 1, oznacza to, iż rodzice posiadają tylko jedno dziecko. Model tej struktury upowszechnia się przede wszystkim w małżeństwach, które posiadają wysoki status zawodowy, społeczny i ekonomiczny. Spadek dzietności dzieci we współczesnych rodzinach powoduje od 1998 roku coraz wyraźniejszy ujemny bilans demograficzny w Polsce. Bezpośrednią przyczyną zachowania funkcji prokreacyjnej jest udoskonalanie i upowszechnienie metod i środków zapobiegania ciąży, późniejszy wiek urodzenia pierwszego dziecka przez kobiety, a także wzrastającej roli innych wartości życia rodzinnego w postaci kariery zawodowej i edukacyjnej, znaczenia dóbr materialnych, mieszkaniowych, kulturowych czy konsumpcyjnych.

Zaburzenie struktury wspólnoty rodzinnej wynika również z nietrwałości związków małżeńskich. Co czwarte zawierane małżeństwo (24,6%) rozwodzi się. Zjawisko rozpadu małżeństwa i rodziny, choć narasta w Polsce, nie jest ono rozległe jak w państwach Europy Zachodniej i Skandynawskich. Konsekwencją rozbitcia związków małżeńskich jest m.in. wzrost funkcjonujących rodzin niepełnych. Powodem struktury rodziny niepełnej obok rozvodu rodziców, śmierci jednego z małżonków jest także indywidualny wybór kobiety dla funkcjonowania w postaci samotnego rodzicielstwa.

Stanisław Kawula [2007] dokonując analizy różnych struktur rodziny w Polsce, wyodrębnia cztery podstawowe jej typy:

- małżeństwa i partnerzy z dziećmi,
- małżeństwa i partnerzy bez dzieci,
- matki wychowujące samotnie dzieci,
- ojcowie samotnie wychowujący dzieci.

Obok struktury rodziny niepełnej coraz częściej funkcjonują rodziny tzw. alternatywne w postaci małżeństw czy rodzin żyjących na próbę, rodzin kohabitacyjnych, a także zrekonstruowanych [Slany 2006]. Stają się one coraz bardziej akceptowane społecznie i upowszechniają się we współczesnym obrazie życia quasi-rodziny. Alternatywne formy życia małżeńskiego i rodzinnego, zdaniem M. Raclaw-Markowskiej [2000] stanowią układy wzajemnych powiązań seksualnych i rodzicielskich, które nie są usankcjonowane prawnie lub nie posiadają biologicznego rodzicielstwa. Odrzucają one tradycyjne ograniczenia rodzinne i negują potrzebę zawarcia związku małżeńskiego, co poszerza sferę wolności i możliwości samorealizacji jednostki. Alternatywne formy życia rodzinnego opowiadają się za niezobowiązującymi i zmiennymi związkami, za rodzicielstwem poza granicami rodziny nuklearnej. Akcentowane są w tych stylach małżeńskich potrzeby seksualne osób dorosłych i potrzeby emocjonalne wszystkich członków quasi-rodziny.

Słusznie wyraża pogląd A. Kwak [2005], iż alternatywne związki małżeńsko-rodzinne w znacznym stopniu i zakresie różnią się od tradycyjnie sformalizowanych małżeństw i rodzin. Są to wszystkie odmiany, które są pozbawione takich cech jak: usy-

tuowanie prawne, trwanie przez całe życie, wyłączność seksualna między kobietą i jednym mężczyzną w związku małżeńskim, posiadanie dzieci, wysoka pozycja mężczyzny.

Współczesny człowiek, mimo różnych uwarunkowań ekonomicznych, technicznych i kulturowych jest także jednostką społeczną i pragnie funkcjonować w różnych formalnych i nieformalnych grupach ludzkich. Jest także jednostką homo familiens, która dąży do życia we wspólnocie rodzinnej niezależnie od typu i jej struktury, również różnych alternatywnych form rodziny stanowiących quasi-rodziny.

Uwagi metodologiczne

Familiolodzy często stawiają sobie pytanie: jaka jest przyszłość małżeństwa i rodziny prawnie sformalizowanej? Czy w okresie ponowoczesnego społeczeństwa następuje kryzys wartości rodziny?

Coraz większa nietrwałość małżeństwa i rodziny nie jest korzystnym elementem utrwalającym pogląd o znaczącej roli związków małżeńsko-rodzinnych jako środowiska wychowawczego, społecznego, emocjonalnego dla jej członków. W świadomości społecznej coraz bardziej akceptuje się rozwody małżeńskie a także różne formy alternatywne życia rodzinnego. Młode pokolenie tworzyć będzie najbliższą przyszłość małżeństwa bądź też jej alternatywnych związków oraz rodziny lub innych form podobnych do tradycyjnego środowiska rodzinnego.

Stąd też w procedurze badawczej interesowało nas zagadnienie dotyczące preferowania przez młodzież związków małżeńsko-rodzinnych i ich wartości a także ich opinii z zakresu innych nieformalnych jej odmian, które w rzeczywistości społecznej zajmują już pewne miejsce i znaczenie.

Celem podjętych badań jest dokonanie diagnozy uznawanych wartości małżeństwa i rodziny oraz zjawiska alternatywnych form życia małżeńsko-rodzinnego w poglądach młodzieży licealnej i studiującej. Proces badawczy ukierunkowany jest nie tylko przez ujęcie celu badań, ale przede wszystkim w drodze świadomie sformułowanych problemów badawczych. Wyodrębniono następujące problemy, które stanowią będą procedurę badawczą:

- Jakie są cenione wartości w życiu badanej młodzieży?
- Jakie są plany młodzieży dotyczące przyszłych form życia małżeńsko-rodzinnego?
- Jaka jest akceptacja młodzieży dotycząca życia z partnerem bez ślubu?

W systemie badawczym przyjęto metodę sondażu diagnostycznego. Metoda ta pozwala w sposób optymalny rozpoznać poglądy młodzieży dotyczące usytuowania wartości rodziny oraz innych form życia małżeńsko-rodzinnego.

W obszarze tej metody zastosowano technikę badawczą w postaci ankiety. Kwestionariusz ankiety składał się z 24 pytań, z których 6 stanowiły otwarte, pozostałe natomiast pytania były skategoryzowane, dające także możliwość swobodnego wypowiedzenia się respondentów w postaci uzasadnienia wyboru określonej odpowiedzi. Badania przeprowadzono w I połowie 2014 roku w trzech liceach ogólnokształcących (młodzież z klasy III) oraz studentów ze Społecznej Akademii Nauk w Łodzi z różnych kierunków studiów.

Badania przeprowadzono na populacji 267 respondentów. Z tej liczby badanych 138 stanowiła młodzież licealna, natomiast 129 było studentów. Ze względu na płeć badanych przewodziła liczba dziewcząt (139 uczestniczyło w badaniach), 128 było chłopców. Ze środowiska miejskiego brało udział 152 respondentów (szczególnie dotyczy ta liczba badanej młodzieży licealnej), natomiast mniejsza część (115) pochodziła ze środowiska wiejskiego.

Wartości i plany życiowe badanej młodzieży związane z wyborem formy życia małżeńsko-rodzinnego

Każdy człowiek w swej naturze jest jednostką społeczną, dlatego też dąży do życia w małych lub większych wspólnotach ludzkich. Naturalnym dążeniem dorosłej części młodzieży jest założenie przyszłej swojej rodziny prokreacyjnej lub funkcjonowanie w innych wspólnotach, związkach nieformalnych, alternatywnych formach quasi-rodzinnych.

Różne sytuacje kryzysowe występujące współcześnie w małżeństwach i rodzinie może stanowić niekorzystny pogląd młodzieży na wartość tradycyjnej, sformalizowanej wspólnoty małżeńsko-rodzinniej. Stąd też analiza badanej młodzieży dotycząca ich planów życiowych związanych z przyszłą formą życia małżeńskiego i rodzinnego stanowić może interesującą wiedzę dotyczącą wartości w hierarchii swojego systemu dotyczącego małżeństwa, rodziny i innych form alternatywnych. Wyniki tych badań wyrażać będą także stan kondycji współczesnej i przyszłej rodziny oraz zagrożenia dla instytucji rodziny.

Pierwszym zagadnieniem badawczym uczyniono uznawane wartości młodzieży, w tym usytuowanie rodziny w hierarchii przyjętego systemu aksjologicznego. Cennie wartości w życiu badanej młodzieży przedstawiają wyniki ujęte w tabeli 1.

Tabela 1. Uznawane wartości w życiu badanej młodzieży

N- kobiety -139
N- mężczyźni -128
N- ogółem -267

L.p.	Cenione wartości	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
		N	%	N	%	N	%
1	Kariera zawodowa	34	24,5	48	37,5	82	30,7
2	Dobra materialne	32	22,3	27	21,1	58	21,7
3	Wysoka pozycja społeczna	20	14,4	27	21,1	47	17,6
4	Pomoc potrzebującym ludziom	31	22,3	29	14,8	50	18,7
5	Dobra (wysokie) wykształcenie	32	23,0	26	20,3	58	21,7
6	Spokojne życie	24	17,3	23	18,0	47	18,1
7	Odwzajemniona miłość	69	49,6	57	44,5	126	47,2
8	Szczęście małżeńskie	67	48,2	58	45,3	125	46,8
9	Rodzina	79	56,8	61	47,6	140	52,4

10	Wiara religijna	18	12,9	14	10,9	32	12,0
11	Inne	16	11,5	12	9,4	28	10,5
10	Ogółem	421	295,7	372	282,8	793	297,0*

* Odpowiedzi jest więcej niż 100%, gdyż respondenci udzielali jedną i więcej odpowiedzi jako cenione wartości.

Źródło: Badania własne.

Wyniki badań przedstawione w tabeli 1 dowodzą, że najwyżej ceniona wartość w życiu młodzieży jest rodzina (52,4%). W nieco większym stopniu wartość ta przejawiona jest przez badane dziewczęta (56,8%), niż przez badanych chłopców (47,6%). Choć widoczna jest pewna różnica na korzyść badanej płci żeńskiej, to jednak nie jest to statystycznie istotna różnica, gdyż analiza chi-kwadrat $X^2 = 3,25, df = 8$, p.i. $\leq 0,05$ dowodzi o braku istotności różnicy między uznawanymi wartościami przez dziewczęta i chłopców.

Na czołowych miejscach w hierarchii systemu wartości badanej młodzieży ukształtowała się „odwzajemniona miłość” (47,2%) oraz „szczęście małżeńskie” (46,8%). Należy sądzić, że badani respondenci pragną, by w ich życiu funkcjonowała sfera emocjonalna. Wspólnota rodzinna osadzona na szczęściu małżeńskim, a także na odwzajemnionej miłości z pewnością będzie trwalsza.

Na wysokich również miejscach, zarówno wśród badanych kobiet jak i badanych mężczyzn, przejawiały się takie wartości, jak: kariera zawodowa (30,7%), dobra materialne (21,7%) i dobre, wysokie wykształcenie (21,7%). Uznawanie tych wartości w hierarchii systemu aksjologicznego świadczą o wysokich aspiracjach i dążeniach współczesnej młodzieży. Pragną oni ukończyć studia magisterskie, uzyskać społecznie uznawaną i dobrze płatną pracę, a także podnosić swoje kwalifikacje zawodowe, by rozwijać swoją karierę zawodową. W badaniach, więcej niż co piąty respondent (21,7%), na czołowym wysokim miejscu przyjmuje wartość w postaci dóbr materialnych. Wartość ta nie tylko łączy się z wykształceniem i karierą zawodową, ponieważ część badanych skłonna jest w przyszłości założyć własną firmę. Najmniej cenione wartości u badanej młodzieży, to przyjmowana wiara religijna (12,0%) oraz inne wartości takie jak: zdrowie, (4,6%), sprawiedliwość (3,1%), dobroć (2,8%).

Podobne wyniki badawcze przedstawiła A. Kwak [2005] w publikacji „Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja”. Stwierdzając, że udane życie rodzinne to jeden z najważniejszych celów życiowych dla badanej młodzieży. Tą istotną wartość familiologiczną wskazało ponad połowa badanych (57,0%). Należy więc z optymizmem wyrazić pogląd, że mimo nietrwałości związków małżeńskich (co czwarte zawierane małżeństwo rozwodzi się) oraz kryzysowych sytuacji we współczesnych rodzinach, istnieje jednak potrzeba młodzieży do życia we wspólnocie rodzinnej i tę wartość cenią sobie najwyżej.

Kolejnym analizowanym problemem badawczym są plany życiowe dotyczące form małżeńsko-rodzinnych wybieranych przez młodzież. Wyniki badawcze tego zagadnienia przedstawione zostały w tabeli 2.

Tabela 2. Plany młodzieży dotyczące przyszłych form życia małżeńsko-rodzinnego

N- Kobiety – 139

N- Mężczyźni – 128

N- Ogółem – 267

L.p.	Plany badanych dotyczące życia małżeńsko-rodzinnego	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
		N	%	N	%	N	%
1	Małżeństwo bezdzietne	2	1,4	5	3,9	7	2,6
2	Małżeństwo z dzieckiem (dziećmi)	106	76,3	95	74,2	201	75,3
3	Związek partnerski bez dzieci	7	5,0	9	7,0	16	6,0
4	Związek partnerski (konkubinat) z dziećmi	12	8,6	11	8,6	23	8,6
5	Samotne rodzicielstwo	5	3,6	0	0	5	1,2
6	Singiel	4	2,9	3	2,3	7	2,6
7	Nie mam planów	3	2,2	5	3,9	8	3,0
8	Ogółem	139	100,0	128	100,0	267	100,0

Źródło: Badania własne.

Zestawienie wyników badań ujętych w tabeli 2 wskazuje, że 75,3% badanej młodzieży planuje w przyszłym swym życiu założyć rodzinę i wstąpić w związek małżeński. W nieco większym stopniu (76,3%) badane kobiety planują złączyć się z mężczyzną formalnym związkiem małżeńskim, a w nim tworzyć rodzinę z jednym bądź większą liczbą dzieci. Niewiele mniejszy odsetek badanych mężczyzn (74,2%) planuje w przyszłości formę wspólnoty życia rodzinnego w postaci małżeństwa wraz z dzieckiem czy dziećmi. Wyniki tych badań wśród młodzieży należy przyjąć z optymizmem, gdyż małżeństwo jako zinstytucjonalizowana forma życia jest coraz częściej oddalana w czasie przez partnerów a nawet wstępujących w formalne związki narzeczeńskie. Zawarcie związku małżeńskiego planuje 77,9 %. Jednak część z tych małżeństw (2,6%) wyraża pogląd, iż nie planują w przyszłości żadnej prokreacji, by tworzyć wspólnotę rodzinną. Związek małżeński stanowi dla tej części badanych jako forma życia sformalizowana prawnie z partnerem bądź partnerką, w której zaspokojone są potrzeby emocjonalne, seksualne, społeczne, materialne i towarzyskie. Pragną rozwijać karierę zawodową, naukową wspierając się nawzajem. Niepokojące opinie wyraża pewna część badanej młodzieży (14,6%), iż w przyszłości planują życie i funkcjonowanie w nieformalnych związkach partnerskich. Związki partnerskie bez dzieci, najczęściej są to tzw. małżeństwa nieformalne żyjące na próbę planuje 6% badanych. Więcej badanych mężczyzn (7,0%) jest zwolennikiem takiej formy w przyszłym życiu. Wynika to najczęściej z ich wygody i małej odpowiedzialności za przyszłe życie partnerki. Ponadto wyrażają oni zdanie, że przy bliższym poznaniu partnerki, bez żadnej odpowiedzialności prawnej i zobowiązań wobec jej osoby mogą ten nieformalny związek opuścić i związać się z inną kobietą.

Nieznacznie większy odsetek badanej młodzieży (8,6%) planują związek partnerski (konkubinat) najczęściej z jednym dzieckiem. Ta część młodzieży najczęściej przeszła traumatyczne przeżycia w formalnych, prawnie utworzonych rodzinach

swojego pochodzenia. Dysfunkcjonalnie funkcjonujące małżeństwa i rodziny spowodowały negatywne przeżycia emocjonalne i społeczne dla dzieci utrwalając w ich świadomości obniżenie wartości życia małżeńskiego. Ponadto zdarzają się odosobnione przypadki badanej młodzieży, która dowodzi, że związki małżeńskie, jeśli są sformalizowane sakramentem ślubu kościelnego, lub ślubem cywilnym nie dbają już o swoje więzi emocjonalne, nie rozwijają i nie utrwalają miłości między mężczyzną i kobietą. Najczęściej relacje społeczne i uczuciowe w związkach małżeńskich ubożeją i osłabiają się.

W obrazie współczesnej rzeczywistości społecznej obserwuje się coraz częściej funkcjonowanie osób w pojedynkę tzw. singli z wyboru własnego. Ponadto pewna część dojrzałych społecznie i emocjonalnie kobiet odczuwając potrzebę prokreacyjną tworzy niepełną rodzinę w postaci samotnego rodzicielstwa.

Wyniki przeprowadzonych badań wśród młodzieży licealnej i studentów również w przyszłych planach życiowych planują funkcjonowanie bez rodziny. Poglądy na przyszłe życie w pojedynkę pragnie wybrać aż 2,6% badanych. Dla tej grupy młodzieży małżeństwo i rodzina nie stanowią wysokiej wartości w hierarchii ich systemu aksjologicznego. Rodzina pochodzenia tych respondentów była najczęściej skonfliktowana, występowała chłodna atmosfera domowa, więzi emocjonalnie głęboko osłabione. Dzieciństwo i młodość badanych wybierających życie w pojedynkę było emocjonalnie wyizolowane ze środowiska rodzinnego. Negatywne przeżycia i postawy rodzicielskie spowodowały niechęć dorastającej młodzieży do małżeństwa i rodziny.

Część badanych kobiet (3,6%) planuje funkcjonowanie rodziny niepełnej z samotnym rodzicielstwem. Kariera zawodowa, naukowa, własny rozwój i samorealizacja w życiu jest dla tej grupy respondentek ważniejsza niż związek małżeński. Wypowiedzi ich świadczą, że najpierw w życiu po ukończeniu studiów planują uzyskać wysoką pozycję społeczną i zawodową, a w późniejszym czasie urodzić dziecko, by spełnić się w roli macierzyńskiej i rodzicielskiej.

Poniżej przedstawiamy charakterystyczne wypowiedzi badanej młodzieży, która planuje w przyszłości formalny związek małżeński wraz z tradycyjnie założoną rodziną z jednym bądź większą liczbą dzieci.

„Pragnę w przyszłości mieć męża i szczęśliwą rodzinę z dwojgiem dzieci”.

„Tylko związek formalny małżeński i jedno dziecko w rodzinie planuję w przyszłym życiu ze względu na wyznanie religijne i system wartości”.

„Nie wyobrażam sobie przyszłego mojego życia bez męża i dzieci”.

„Tradycyjna forma życia małżeńsko-rodzinna najbardziej mi odpowiada, ponieważ zgodna jest z moimi wartościami, wiarą i wzorcami wyniesionymi z domu rodzinnego”.

„Planuję w przyszłości życie małżeńsko-rodzinne, ponieważ uważam, że zapewni mi to spokój i spełnienie rodzicielstwa”.

„Planuję założyć rodzinę wraz z mężem, lecz nie tę tradycyjną, tylko współczesną, na zasadzie partnerstwa i wzajemnej miłości oraz szczęścia rodzinnego”.

Biorąc pod uwagę fakt, że znakomita większość badanej młodzieży pragnie stworzyć w przyszłym swym życiu związek małżeńsko-rodzinny oraz opinie tej grupy badanych dotyczące modelu funkcjonowania rodziny należy sądzić, że związki mał-

żeńsko-rodzinne, mimo różnych sytuacji kryzysowych będą funkcjonowały w społeczeństwach cywilizowanych.

W procedurze badawczej poddano również badaniom społeczną akceptację związku kohabitacyjnego z partnerem bez ślubu. Analiza wyników badań dowodzi, że 26,4% raczej nie zaakceptowałyby ze swoim partnerem związku kohabitacyjnego bez ślubu, natomiast 25,2% badanej młodzieży raczej by zaakceptowało tego typu nieformalny związek partnerski. Zdecydowaną akceptację związku partnerskiego nieformalnego bez ślubu z partnerem deklaruje 12,1% badanej populacji młodzieży, natomiast zdecydowanie odrzuca taką możliwość życia z partnerem bez ślubu tworząc związek kohabitacyjny 11,2% respondentów. Jest wśród badanej młodzieży pewna grupa (25,1%), która uzależnia wybór przyszłego życia małżeńsko-rodzinnego lub w związkach partnerskich bez jego sformalizowania ślubem, w zależności od okoliczności wybranego partnera i sytuacji życiowej, która decydowałaby o przyszłym życiu. Należy wyrazić pogląd, iż uzyskane wyniki badawcze dotyczące akceptacji przez młodzież związku partnerskiego bez ślubu są podzielone i rozkładają się na ogół po równo za, jak i przeciw nieformalnemu związkowi w życiu z partnerem.

Uwagi końcowe

Gwałtowne przemiany społeczne, gospodarcze, techniczne, kulturowe i aksjologiczne zachodzące w ostatnich latach w globalnym społeczeństwie mają niewątpliwie wpływ na zagrożenie w funkcjach, wartościach i strukturze życia rodzinnego. Występuje coraz więcej różnych sytuacji kryzysowych w małżeństwie i rodzinie. Nietrawność związków małżeńskich jest często niekorzystnym elementem socjalizacji, wychowania i opieki nad dziećmi tych rodzin. Rodzina pochodzenia, w której wstępują dysfunkcje emocjonalne, społeczne czy opiekuńczo-wychowawcze nie stanowią dla młodzieży dobrego wzoru małżeńsko-rodzinnego. Dlatego też coraz częściej młodzież wyraża akceptację form związków małżeńskich i rodzinnych w postaci życia z partnerem na próbę, związków partnerskich, w tym i homoseksualnych, życia w nieformalnych strukturach kohabitacyjnych.

Należy zadać pytanie czy jest to początek końca sformalizowanych związków małżeńsko-rodzinnych? Czy tylko przemiana i kryzys współczesnej rodziny? Prezentowane wyniki badań, jak i wyniki badawcze familiologów są na ogół optymistyczne i dowodzą, że młodzież w hierarchii swojego systemu wartości stawia rodzinę na wysokiej pozycji. Mimo akceptacji przez młodzież alternatywnych form małżeńskich i rodzinnych w zderzeniu z przyjętym systemem wartości nie powoduje wyboru przez nich tych form jako sposobu realizacji w ich przyszłym, własnym życiu.

Rodzina jako grupa formalna i zarazem pierwotna z pewnością w dalszym ciągu będzie funkcjonować, gdyż z jednej strony broni jej prawo, z drugiej strony kultura i tradycja motywuje młodzież do życia w związkach małżeńsko-rodzinnych. Zmiana wartości kulturowych w wielu środowiskach społecznych powoduje u części młodzieży akceptację alternatywnych form życia małżeńskiego, lecz ich rzeczywisty wybór przyszłego życia jest niewątpliwie w związkach formalnych małżeńskich tworząc wspólnotę rodzinną z jednym bądź dwojgiem dzieci.

Bibliografia:

Cudak H. (2010), *Zagrożenia emocjonalne i społeczne dzieci z rodzin rozwiedzionych*, Toruń.

Kawula S. (2005), *Kształty współczesnej rodziny*, Toruń.

Kawula S. (2007), *Polityka prorodzinna i jej konteksty*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, Nr 4.

Kwak A. (2005), *Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja*, Warszawa.

Raław-Markowska M. (2000), *Od jednorodności ku różnorodności, modernizacja rodzin w Polsce*, „Problemy Rodziny”, Nr 2–3.